

Усі складові хореографічної підготовки студента мають в основі художньо-ментальний компонент: і на рівні образно-мисленнєвого процесу, і на рівні образно-перцептивного, синестезійного процесу, і на рівні виконавської діяльності, що у більшості відповідає хореографічним стереотипам у виконавстві й у тлумаченні музичної основи танцю. Однак найбільш суттєвою стає хореографічно-методична складова, а на останніх курсах навчання – і хореографічно-просвітницька. Їх важливість не усвідомлюється студентами на початкових етапах навчання, коли метою є виконавська досконалість та творче самовираження. Саме ці компоненти потребують особливого ментального проникнення студентів в їх основу. Методична робота студентів передбачає вміння точно вербально пояснити сутність та виконавські завдання того чи іншого екзерсису. Причому пояснити таким чином, щоб його виконання стало зрозумілим дітям. Практика показує, що це завдання дуже складно виконати студентам – на усі запитання викладача вони спочатку починають виконувати екзерсиси поетапно самі, проговорюючи їх саме після виконання ніби-то у пошуках вірної відповіді, яку вони намагаються знайти, виконуючи вправу. Так потроху доходять до кінця. Але тривала постійна робота в цьому напрямку показує позитивний результат. За вимогами складання модулів студенти мають пояснити вербально виконання екзерсису та доцільність його виконання на той чи інший музичний фрагмент за його стилізовою і народно-етнічною ознакою.

Щодо хореографічно-просвітницької, виховної роботи студентів, то можна стверджувати ефективність впровадження педагогічної практики зі світової художньої культури для студентів хореографів у школі. Ми в організації такої практики передбачаємо для студентів-хореографів, крім іншого, викладання теми з хореографії: „Хореографія як вид мистецтва”. Практика показує, що студенти в процесі підготовки до таких уроків зовсім інакше починають усвідомлювати свою фахову місію. Спілкування з дітьми в загальноосвітній школі з приводу хореографії дає можливість опанування методами впливу на розвиток сприйняття хореографії дітьми, що підвищує методичну мотивацію професійної діяльності студентів. Образно кажучи, вони навчаються працювати не з танцюристом, а з глядачем, виконуючи тим самим древню функцію хореографії – комунікативну.

Підсумовуючи наші міркування зазначимо, що художня ментальність в підготовці студента-хореографа педагогічного навчального закладу має свої субкультурні ознаки, але розглядається в площині загальної художньої ментальності, тому має й відповідні структурні елементи: кінестезичне мислення, синестетичне сприйняття, художню комунікативність, синтез музичної ритмопластичної і хореографічно-лексичної образної основи танцю, а також хореографічні стереотипи, що породженні репрезентацією музичного образу твору. Професійна підготовка хореографа педагогічного навчального закладу має активно впроваджувати додаткові ментальні складові, що пов'язані із завданнями педагогічної діяльності, методики хореографічного виховання та хореографічно-просвітницької діяльності майбутнього фахівця з колом глядачів хореографічного мистецтва.

Література

1. *Герасимова И.А.* Философское понимание танца // Вопросы философии, № 4. -1998. - С.50-64.
2. *Джулай Г.А.* Музична ментальність : соціально-філософський аналіз: Автореф... канд. філос. Наук. – Одеса, 2003. – 24 с.
3. *Додонов Р.А.* Этническая ментальность: опыт социально-философского исследования. – Запорожье: РА “Тандем-У”, 1998. – 205 с. – 4 табл. – Библиогр.: 110 назв.
4. *Жиленко М.Н.* Танец как протокоммуникация // Вопросы культурологии: Сборник аспирантских работ. - М.: ГАСК, 1999. – 84 с.
5. *Лотак А.* Folk Song Style and Culture. – Washington, 1968. - P 223.
6. *Ромм В.В.* Палеохореография // Ромм В.В. Человек. - 2003. - N 1. - С. 19-35.

УДК 371.13:78.01

Фурсенко Т.Ф.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПІДЛІТКІВ У ГАЛУЗІ МОЛОДІЖНОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В статье рассмотрены педагогические условия формирования ценностных ориентаций подростков в области молодежной музыки в процессе профессиональной подготовки будущего учителя музыки.

Ключевые слова: подготовка учителя музыки, ценностные ориентации, молодежная музыкальная культура.

Відомо, що сутнісні сили людини формуються та розвиваються шляхом об'єктивної детермінації з боку суспільства. Якщо природний історичний процес зумовлюється об'єктивними законами суспільного розвитку, то діяльність суб'єкта, реалізація ним своїх сутнісних ознак зумовлено життєвими сенсами, цінностями, котрі орієнтують молоду людину на її певне ставлення до світу, культури, мистецтва.

Особливе місце у світі мистецтв займає музика, яка прямо й безпосередньо звернена до «глибинних процесів життя людського духу» (М. Каган). У результаті переважаючої орієнтації підлітків на сучасну молодіжну музику (поп-, рок-музику) і помітного зниження інтересу до академічної та народної музики в уяві молодих людей виник дисбаланс у співвідношенні музичних цінностей. Це призвело до загострення протиріччя між сучасним станом ціннісних орієнтацій підлітків і тими видами соціокультурної активності, які стихійно склалися у молодіжному середовищі, а також недостатньою підготовкою сучасних музичних керівників до музично-естетичного виховання. Виявлені протиріччя дозволили звернути увагу на підготовку майбутніх вчителів до формування ціннісних орієнтацій підлітків у музично-педагогічному процесі.

Зазначимо, що у науковій літературі ціннісні орієнтації розглядаються як самостійний феномен, пов'язаний з різними видами соціокультурної діяльності людини, зокрема, у сфері музичної освіти.

У дослідженнях педагогів, психологів, музикознавців (Р.Груббер, В.Дряпіка, Л.Коваль, В.Конен, В.Петрушин) визначені три напрями орієнтацій особистості у музичному мистецтві: «народна», «серйозна», «легка» музика. Проте, як засвідчують музично-соціологічні дослідження (Н.Корихалова, В.Матоніс, А.Сохор, У.Суна, Т.Чередниченко), часто спостерігається підвищений інтерес підлітків саме до легкожанрової музики. Протягом останнього часу в психолого-педагогічній, музикознавчій літературі та художній критиці розглядається сутність жанрів «легкої», так званої «молодіжної музики»: рок-, поп-музики і джазу (Дж.Бенсман, В.Березан, В.Дряпіка, Б.Розенберг, О.Сапожник, А.Троїцький).

Спираючись на їх дослідження та враховуючи сучасну соціокультурну ситуацію можна дійти висновку, що відірваність від музичних запитів та інтересів школярів, консервативність методів навчання не дає змоги досягти порозуміння між наставниками і вихованцями, оскільки підлітки ще не володіють критеріями відбору кращих зразків молодіжної музики і часто-густо знаходяться під впливом засобів масової інформації. Це вимагає удосконалення цілеспрямованого керівництва педагогічним процесом з формування ціннісних орієнтацій учнів у галузі молодіжної музичної культури, активного використання кращих музичних зразків незалежно від їх видів, жанрів та стилів.

Проблема підготовки музикантів-фахівців до формування ціннісних орієнтацій підлітків набуває особливого значення тому, що особиста система художніх цінностей вчителя та вміння формувати її у майбутніх вихованців багато в чому зумовлює рівень розвитку підростаючого покоління. У зв'язку з цим одним із «найважливіших критеріїв фахових якостей майбутнього вчителя і наставника молоді має бути вміння правильно орієнтуватись і чітко визначати цінність музичної інформації, аргументовано пояснювати своє ставлення до неї» [1, с.90].

Для формування ціннісних орієнтацій учнів у галузі молодіжної музичної культури майбутньому вчителю-музиканту треба мати широкий діапазон сприйняття й засвоєння сучасного музичного мистецтва. Його переживання й усвідомлення формує почуттєву сферу, художньо-образне мислення, оцінно-вибіркове ставлення до музичних явищ, створює умови для набуття молоддю правильних світоглядних пріоритетів та орієнтацій. Основою ціннісної взаємодії є суб'єктивна позиція особи та обмін цінностями в процесі освоєння музичного твору.

Розуміння того, що орієнтація на цінності – це процес особистісного розвитку, де формування, зміна й інтеграція компонентів поетапно ведуть до більш високого ступеня, дозволило виділити основні параметри обміну цінностями в музично-педагогічному процесі:

- у музичній освіті ціннісний обмін є особистісно-зорієнтованим процесом;
- необхідною умовою для ціннісної взаємодії є свобода спілкування й діяльності;
- концептуальною особливістю ціннісної взаємодії є принцип діалогу;
- обмін цінностями розглядається як залучення студента до аксіологічної ієрархії педагога і до ціннісних орієнтацій школярів;
- ціннісні орієнтації сприяють саморозвитку, самовдосконаленню, піднесенню потреб і примноженню здібностей особи.

Зазначимо, що механізми формування ціннісних орієнтацій діють комплексно, відкриваючи в музично-педагогічному процесі шлях до активного обміну справжніми мистецькими вартостями. Відповідно процес підготовки студентів до формування ціннісних орієнтацій підлітків у галузі молодіжної музичної культури може бути ефективнішим за дотримання наступних педагогічних – умов:

– особистісно-ціннісної зорієнтованості майбутніх учителів на сприйняття, усвідомлення й перетворення цінностей музичного мистецтва, вдосконалення своєї підготовки й професійного самовизначення;

– збагачення змісту навчально-виховного процесу, форм і методів навчальної, практичної та самостійної діяльності студентів, що ґрунтується на використанні міжпредметних зв'язків;

– стимулювання навчально-пізнавальної і творчо-пошукової активності на засадах особистісно-ціннісного орієнтування;

– використання у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів широкого кола зразків молодіжної музики.

Разом з тим практика засвідчує, що студенти вищих музично-педагогічних закладів освіти мають невеликий досвід спілкування з музичними творами молодіжної музики. Їх інтерес у цій галузі знання нашоується на складності сприйняття та усвідомлення сучасної музики, а необізнаність у процесах її розвитку негативно позначається на ставленні майбутніх учителів до формування ціннісних орієнтацій підлітків.

Уміння організувати навчання на різних рівнях складності музичного матеріалу, пробуджувати та закріплювати позитивне ставлення молоді до справжніх цінностей музичної культури, як у навчанні, так і у сфері дозвілля стає необхідною якістю і обов'язком педагога, вихователя і музиканта. Ціннісні орієнтації в галузі музичної культури повинні виступати регулятором потреб, інтересів, смаків, ідеалів вихованців та у подальшому націлювати їх на засвоєння і реалізацію справжніх цінностей у галузі музичної культури, пробуджувати їхню активність і творчість. Тому майбутньому педагогу-музиканту необхідно добре орієнтуватися у сучасних напрямках, стилях і жанрах молодіжної музики, що передбачає організацію спеціальної системи роботи з метою оволодіння майбутніми педагогами-музикантами комплексом професійно-значущих знань, умінь і навичок.

З цією метою майбутнім вчителям музики і художньої культури на п'ятому курсі пропонується спецкурс «Молодіжна музична культура у вихованні особистості». Його провідним завданням є підготовка студентів до розв'язання проблеми формування ціннісних орієнтацій підлітків у галузі молодіжної музичної культури, оволодіння студентами відповідними знаннями про методи та форми естетичного виховання школярів. Даний спецкурс розрахований на 54 академічні години (10 год. лекційних, 10 год. семінарських, 10 год. практичних). Самостійна робота студентів передбачається в обсязі 24 год. В кінці вивчення спецкурсу студенти складають залік. Його програма ґрунтується на сучасних підходах до творчої самореалізації особистості; вона містить два модулі і 7 тем, при викладанні яких враховуються міжпредметні зв'язки з дисциплінами загальногуманітарного, психолого-педагогічного, методичного циклів.

У модулі 1 «Теоретичні основи розвитку молодіжної музичної культури» розглядається характеристика і сутність понять «цінності», «естетичні цінності», «ціннісні орієнтації особистості»; музична культура як фактор формування ціннісних орієнтацій особистості; історичний екскурс у становлення молодіжної музичної культури; музично-естетичне виховання як фактор формування ціннісних орієнтацій підлітків.

Модуль 2 «Формування ціннісних орієнтацій у галузі молодіжної музики» присвячений з'ясуванню діагностики ціннісних орієнтацій підлітків у галузі музичної культури; педагогічних умов і технологій формування ціннісних орієнтацій підлітків у музично-виконавських колективах.

Серед дидактичних засобів навчання виокремлюємо такі: постійне залучення студентів до самостійної пошукової, індивідуальної, групової і колективної пізнавальної діяльності, включення до навчального процесу проблемних ситуацій, використання самостійних робіт творчого характеру, інтерактивні форми роботи. На практичних заняттях використовуються рольові і ділові ігри, вирішення окремих педагогічних завдань, відеоспостереження.

Представлений спецкурс кілька років успішно викладається у Кримському гуманітарному університеті (м.Ялта), а його матеріали пройшли експериментальну перевірку на факультеті естетичного виховання. Програмі спецкурсу у 2006 р. було надано гриф МОН України [4].

Література

1. *Дряніка В.І.* Теорія і практика формування ціннісних орієнтацій педагога-музиканта: Навч. посібник. – К. – Кіровоград, Ужгород : Ліра, 2000. – 228 с.
2. *Кудін В.О.* Засоби масової інформації та професійна освіта: філософсько-педагогічний аспект дослідження. – Харків: НТУ «ХПГ», 2002. – 207с.
3. *Фурсенко Т.Ф.* Молодіжна музична культура у вихованні особистості. Програма спецкурсу для студентів за спеціальністю: 7.01.01.03 «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика». – Ялта: РІО КГУ, 2006. – 18 с.